

Αγγελίδου, Σ. (2016). Απόψεις των εκπαιδευτικών μουσικής πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για το μάθημα της μουσικής: δυσκολίες και προοπτικές. Στο Μ. Κοκκίδου & Ζ. Διονυσίου (Επιμ.), *Μουσικός Γραμματισμός: Τυπικές και Άτυπες Μορφές Μουσικής Διδασκαλίας-Μάθησης (Πρακτικά 7ου Συνεδρίου της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση)* (σσ. 106-124). Θεσσαλονίκη: Ε.Ε.Μ.Ε.

Απόψεις των εκπαιδευτικών μουσικής πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για το μάθημα της μουσικής: δυσκολίες και προοπτικές

Σοφία Αγγελίδου

Εκπαιδευτικός Μουσικής, MEd, Υποψήφια Διδάκτορας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο
saggelidou@gmail.com

Περίληψη

Η παρούσα έρευνα έχει ως στόχο τη διερεύνηση των προβλημάτων και των διδακτικών πρακτικών που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί μουσικής Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης στη διδασκαλία τους στην σχολική τάξη, με έμφαση στις νέες τεχνολογίες. Ως εργαλείο για την έρευνα επιλέχθηκε το ερωτηματολόγιο λόγω του πλήθους των συμμετεχόντων και των υπό μελέτη δεδομένων (ερωτήσεις κλειστού τύπου). Για τα δεδομένα που δεν ήταν εφικτό να αναλυθούν με ερωτήσεις κλειστού τύπου, συμπεριλήφθησαν και ερωτήσεις ανοιχτού τύπου. Η έρευνα διεξήχθη με την ηλεκτρονική διανομή ερωτηματολογίου σε εκπαιδευτικούς μουσικής, (ΠΕ 16). Για τα ερωτήματα κλειστού τύπου παρατέθηκαν προτεινόμενες απαντήσεις που μορφοποιήθηκαν μετά από εκτενή βιβλιογραφική επισκόπηση. Το ερωτηματολόγιο ελέγχθηκε ως προς τη μορφή, το περιεχόμενο, τη σαφήνεια, τη συντακτική και γραμματική του δομή, τη δυσκολία και την αξιοπιστία του σε μια πιλοτική έρευνα που προηγήθηκε της κύριας δειγματοληψίας. Στην έρευνα ανταποκρίθηκαν και συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο 162 εκπαιδευτικοί μουσικής. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, οι εκπαιδευτικοί μουσικής πιστεύουν ότι το κράτος δεν τους προσφέρει ούτε τα μέσα αλλά ούτε και την ουσιαστική και αναγκαία επιμόρφωση που χρειάζονται για να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις αυξημένες και μεταβαλλόμενες ανάγκες των μαθητών τους.

Λέξεις κλειδιά: ποσοτική έρευνα, εκπαιδευτικοί μουσικής, εκπαιδευτικές πολιτικές, υλικοτεχνικός εξοπλισμός

Aggelidou, S. (2016). Music teachers' talk about music education. In M. Kokkidou & Z. Dionyssiou (Eds.), *Music Literacy: Formal and Informal Ways of Music Teaching-Learning (Proceedings of the 7th International Conference of the Greek Society for Music Education)* (pp. 106-124). Thessaloniki: GSME.

Music teachers' talk about music education

Sophia Aggelidou

Music Educator, MEd, PhD Candidate, Ionian University
saggelidou@gmail.com

Abstract

The main aim of the present study was to investigate the teaching practices (routines) that music teachers use in the music classroom. A quantitative method was selected with the implementation of a questionnaire due to the number of participants and because most questions were closed-ended. The questionnaire had three parts. The first part of the questionnaire explores respondents' personal background/demographic profile. The second part focused on the work conditions that music educators have. In the third part, seven questions focus on the use of digital databases and concludes with an open-ended question where participants state what they consider to be the most essential tool for effective teaching. In the survey 162 music teachers completed the questionnaire. What emerges from the data analysis is that the implemented economic policy affects music education. Teachers feel abandoned by the state, which does not offer neither the means nor the essential and necessary training to enable them to meet students' needs and expectations.

Keywords: quantitative research, music educators, educational policies, affordances

Εισαγωγή

Το μάθημα της μουσικής στο Δημοτικό είναι υποχρεωτικό μάθημα για τους μαθητές από την Α΄ έως και την ΣΤ΄ τάξη για μία ώρα την εβδομάδα και διδάσκεται κατά προτεραιότητα από εκπαιδευτικό μουσικής, ή από τον εκπαιδευτικό της τάξης, εφόσον δεν υπάρχει διαθέσιμος εκπαιδευτικός ειδικότητας. Το μάθημα της μουσικής στο Γυμνάσιο μαζί με τα εικαστικά αποτελούν τα μαθήματα Αισθητικής Αγωγής. Σύμφωνα με ισχύον Πρόγραμμα Σπουδών το μάθημα είναι μονόωρο και υποχρεωτικό, δεν έχει εξετάσεις. Υπάρχουν βιβλία για κάθε τάξη, από την Α΄ Δημοτικού μέχρι και την Γ΄ Γυμνασίου, τα οποία ο εκπαιδευτικός χρησιμοποιεί παράλληλα με το Πρόγραμμα Σπουδών, γεγονός που του δίνει ελευθερία να οργανώσει, να δομήσει και να το προσαρμόσει το μάθημά του σύμφωνα με τις ανάγκες των μαθητών, τις δεξιότητές του και τα υλικοτεχνικά μέσα που υπάρχουν στη διάθεσή του σε κάθε σχολική μονάδα.

Στόχος και Μεθοδολογία της έρευνας

Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των διδακτικών πρακτικών που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί μουσικής Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης στη διδασκαλία τους στην σχολική τάξη, με έμφαση στις νέες τεχνολογίες καθώς και η ανάδειξη των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν και των εκπαιδευτικών και υλικοτεχνικών αναγκών τους.

Ως εργαλείο για την έρευνα επιλέχθηκε το ερωτηματολόγιο καθώς συλλέχθηκαν δεδομένα από μεγάλο πλήθος ατόμων (Javeau, 2000: 50). Οι ποσοτικές έρευνες με ερωτηματολόγιο συγκεντρώνουν στοιχεία που προκύπτουν από τη στάση των ατόμων που συμμετέχουν, τις προσδοκίες, τη συμπεριφορά τους και τις πρακτικές τους. Έτσι, το ερωτηματολόγιο επιλέχθηκε ως το πιο κατάλληλο μεθοδολογικό εργαλείο προκειμένου να μελετηθούν πρακτικές των εκπαιδευτικών μουσικής, με επίκεντρο τη χρήση Νέων Τεχνολογιών, και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν μέσα στη σχολική τάξη. Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει 26 ερωτήσεις κλειστού και ανοιχτού τύπου. Για τα ερωτήματα κλειστού τύπου παρατέθηκαν προτεινόμενες απαντήσεις που μορφοποιήθηκαν μετά από εκτενή βιβλιογραφική επισκόπηση.

Η έρευνα διεξήχθη με την ηλεκτρονική δημοσίευση και διανομή ερωτηματολογίου που αφορούσε σε εκπαιδευτικούς Μουσικής, ΠΕ 16. Το ερωτηματολόγιο ελέγχθηκε ως προς τη μορφή, το περιεχόμενο, τη σαφήνεια, τη συντακτική και γραμματική του δομή, τη δυσκολία και την αξιοπιστία του σε μια πιλοτική έρευνα που προηγήθηκε της κύριας δειγματοληψίας. Με την δοκιμαστική διανομή του ερωτηματολογίου σε 15 εκπαιδευτικούς, ελέγχθηκε ότι οι ερωτήσεις γίνονται κατανοητές, δίνουν τις απαιτούμενες πληροφορίες και εξασφαλίζουν το ενδιαφέρον των ερωτώμενων (Oppenheim, 1992: 8). Κατόπιν, το ερωτηματολόγιο διορθώθηκε σύμφωνα με τις παρατηρήσεις τους και διανεμήθηκε μέσω διαδικτύου σε ομάδες εκπαιδευτικών μουσικής τόσο σε κοινωνικά δίκτυα όσο και σε fora στον δεσμό <https://docs.google.com/forms/d/1CkyLtlqr-EEvbSdrFUXbBCq51a69NzHgo0Ukheqy3Xs/viewform?c=0&w=1>

Το ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε με το Google Docs και δομήθηκε σε τρία μέρη. Το πρώτο μέρος αφορά σε ατομικά στοιχεία των ερωτηθέντων. Συγκεκριμένα ζητείται το φύλο, η ηλικία, τα χρόνια υπηρεσίας, η σχέση εργασίας τους, η βαθμίδα

στην οποία εργάζονται και το επίπεδο σπουδών. Το δεύτερο μέρος αφορά στις συνθήκες μέσα στις οποίες ο εκπαιδευτικοί μουσικοί καλούνται να διδάξουν το αντικείμενό τους, όπως είναι ο χώρος που πραγματοποιείται το μάθημα, το περιεχόμενο της διδασκαλίας τους, η υλικοτεχνική υποδομή των σχολείων με ιδιαίτερη έμφαση στην πρόσβαση στο διαδίκτυο, την χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών και την εκπαίδευση που έχουν λάβει επ' αυτού. Στο τρίτο μέρος, επτά ερωτήσεις επικεντρώνονται στη χρήση των ψηφιακών αποθετηρίων στην εκπαιδευτική διαδικασία, ενώ το ερωτηματολόγιο κλείνει με μια ερώτηση ανοιχτού τύπου όπου οι συμμετέχοντες μπορούν να σημειώσουν ό,τι θεωρούν ότι χρειάζονται για την αποτελεσματικότερη διδασκαλία του μαθήματός τους.

Αποτελέσματα της έρευνας και Συζήτηση

Η επεξεργασία των στατιστικών δεδομένων των ερωτήσεων κλειστού τύπου της έρευνας έγινε με το πρόγραμμα Excel, ενώ στις ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, η επεξεργασία έγινε με τη μέθοδο της ποιοτικής θεματικής ανάλυσης περιεχομένου.

Στην έρευνα ανταποκρίθηκαν και συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο 162 εκπαιδευτικοί μουσικής, 38 άντρες και 124 γυναίκες (Πίνακας και Διάγραμμα 1). Η ηλικία των συμμετεχόντων κυμαινόταν από 25 έως πάνω από 56 έτη, με την πλειοψηφία τους (N=79) να είναι μεταξύ 36 και 45 ετών (Πίνακας και Διάγραμμα 2). Το 92% των συμμετεχόντων είναι κάτω από 45 ετών και μόνον ένας πάνω από 56. Όσον αφορά στην προϋπηρεσία των συμμετεχόντων στην εκπαίδευση, 59 εξ αυτών είχαν 6 έως 10 έτη προϋπηρεσίας, 53 είχαν 11 έως 15 έτη, 26 είχαν 1 έως 5 έτη, ενώ μικρός αριθμός εκπαιδευτικών (N=24) είχαν πάνω από 16 χρόνια υπηρεσίας (Πίνακας και Διάγραμμα 3). Είναι αναμενόμενο οι περισσότεροι ερωτηθέντες να έχουν λίγα χρόνια υπηρεσίας μιας και το μάθημα της μουσικής ανατέθηκε σε ειδικούς εκπαιδευτικούς μουσικής στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση με το Νόμο 1566 του 1985. Πριν από αυτόν, στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση το μάθημα διδάσκονταν από τον εκπαιδευτικό της τάξης, ενώ πολύ λίγοι εκπαιδευτικοί ήταν διορισμένοι στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Πίνακας 1: Ποσοστιαία κατανομή των συμμετεχόντων στην έρευνα κατά φύλο

Φύλο	N	%
Άντρες	38	23,5
Γυναίκες	124	76,5
Σύνολο	162	100,00

Πίνακας 2: Ποσοστιαία κατανομή των συμμετεχόντων στην έρευνα κατά ηλικία

Ηλικία	N	%
25-35	70	43,2
36-45	79	48,8
45-55	12	7,4
56 και άνω	1	0,6
Σύνολο	162	100,0

Πίνακας 3: Ποσοστιαία κατανομή των συμμετεχόντων στην έρευνα κατά χρόνια υπηρεσίας

Χρόνια Υπηρεσίας	N	%
1-5	26	16%
6-10	59	36.5%
11-15	53	32.7%
16-20	16	9.9%
21-25	6	3.7%
25 και άνω	2	1.2%
Σύνολο	162	100,0

Από τους 162 εκπαιδευτικούς μουσικής που συμμετείχαν στην έρευνα, οι 104 διδάσκουν σε Δημοτικά σχολεία και οι 58 σε Γυμνάσια (Πίνακας και Διάγραμμα 4). Και αυτό το αυξημένο ποσοστό συμμετεχόντων από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση δεν προκαλεί εντύπωση, μιας και αυτή η βαθμίδα εκπαίδευσης απορροφά μεγάλο μέρος αναπληρωτών εκπαιδευτικών μέσω του ευρωπαϊκού προγράμματος ΕΣΠΑ. Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών μουσικής που συμμετείχαν στην έρευνα (N=8, 60.5%) είναι μόνιμοι, ενώ 56 είναι ωρομίσθιοι/ αναπληρωτές (Πίνακας και Διάγραμμα 5).

Πίνακας 4: Ποσοστιαία κατανομή των συμμετεχόντων στην έρευνα κατά βαθμίδα εκπαίδευσης που διδάσκουν

Βαθμίδα	N	%
Πρωτοβάθμια	104	36%
Δευτεροβάθμια	58	64%
Σύνολο	162	100,0

Πίνακας 5: Ποσοστιαία κατανομή των συμμετεχόντων στην έρευνα σύμφωνα με τη σχέση εργασίας τους

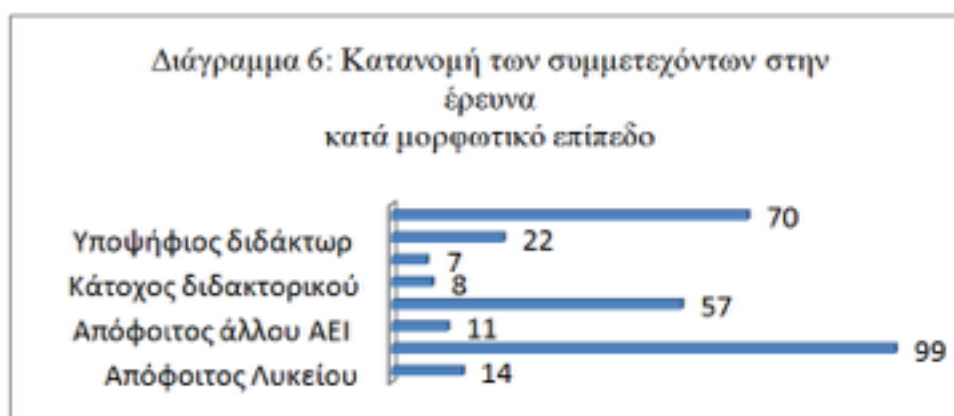
Σχέση εργασίας	N	%
Μόνιμα διορισμένοι	98	34,6%
Ωρομίσθιος/Αναπληρωτής	56	60,4%
Ιδιωτικός υπάλληλος	5	3,1%
Άλλο	3	1,9%
Σύνολο	162	100,0

Από τα αποτελέσματα της έρευνας καταδεικνύεται ότι οι εκπαιδευτικοί μουσικής έχουν αυξημένα προσόντα. Σ' αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί ότι στη δημόσια πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση μπορούν να διορίζονται ως εκπαιδευτικοί και μουσικοί που δεν έχουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά κατέχουν ένα πτυχίο ωδείου. Ένας μεγάλος αριθμός από τους μουσικούς που συμμετείχαν στην έρευνα είναι απόφοιτοι τόσο των Μουσικών Τμημάτων (N=99, 61.1%) όσο και άλλων πανεπιστημιακών ιδρυμάτων (N=11, 6.8%). Ιδιαίτερα υψηλός είναι ο αριθμός των κατόχων μεταπτυχιακών (N=57) και διδακτορικών τίτλων (N=8). 29 άτομα συνεχίζουν τις σπουδές τους (22 υποψήφιοι διδάκτορες και 7 (13.6%) μεταπτυχιακοί φοιτητές). Τέλος, 70 συμμετέχοντες κατέχουν πτυχία ωδείων, ενώ μόνον το 8,4% (N=14) δηλώνουν απόφοιτοι λυκείου. Εντύπωση προκαλεί λοιπόν το γεγονός ότι από τους 110 πτυχιούχους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης οι 94 επέλεξαν να συνεχίσουν σε μεταπτυχιακές σπουδές χωρίς αυτό να είναι προαπαιτούμενο του διορισμού τους.

Πίνακας 6: Κατανομή των συμμετεχόντων στην έρευνα κατά μορφωτικό επίπεδο

	N	%
Απόφοιτος Λυκείου	14	8,6%
Απόφοιτος Μουσικού ΑΕΙ	99	61,1%
Απόφοιτος άλλου ΑΕΙ	11	6,8%
Κάτοχος Μεταπτυχιακού	57	35,2%
Κάτοχος διδακτορικού	8	4,9%
Φοιτητής Μεταπτυχιακού	7	4,3%
Υποψήφιος διδάκτωρ	22	13,6%
Πτυχιούχος Ωδείου	70	43,2%

Προκειμένου να διερευνηθεί η εκπαιδευτική ρουτίνα των μουσικών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν σχετικά με τις εκπαιδευτικές/διδακτικές επιλογές τους σχετικά με το περιεχόμενο του μαθήματος. Πιο αναλυτικά, σχετικά με τη χρήση των αντίστοιχων βιβλίων στο μάθημα της μουσικής οι περισσότεροι συμμετέχοντες (N=77) αναφέρουν ότι τα χρησιμοποιούν επιλεκτικά, 42 σε δεκαπενθήμερη βάση, 27 σε κάθε μάθημα, 7

σπάνια, ενώ ένας πολύ μικρός αριθμός συμμετεχόντων (N=5) δεν τα έχουν χρησιμοποιήσει ποτέ (Πίνακας και Διάγραμμα 7). Όσον αφορά στο παίξιμο/χρήση μουσικών οργάνων (φλογέρα, μεταλλόφωνο, κ.ά.), 43 εκπαιδευτικοί τα διδάσκουν πολύ συχνά στο μάθημα της μουσικής, ενώ σχεδόν ίσως αριθμός (N=42) τα χρησιμοποιεί επιλεκτικά. 36 εκπαιδευτικοί τα διδάσκουν σπάνια, ενώ σχεδόν ίδιος είναι και ο αριθμός των εκπαιδευτικών που τα διδάσκουν σε κάθε μάθημα (N=19) ή δεν τα διδάσκουν καθόλου (N=21) (Πίνακας και Διάγραμμα 8). Αξίζει να σημειωθεί ότι στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών δεν προβλέπεται η διδασκαλία μουσικών οργάνων στα δημοτικά και γενικά γυμνάσια, παρόλα αυτά, πολλοί εκπαιδευτικοί επιλέγουν να διδάξουν σε ομαδικό επίπεδο κάποιο όργανο προκειμένου να υποστηρίξουν καλύτερα το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών.

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να αναφερθεί ότι μουσικά όργανα δεν διαθέτει πάντα το κάθε σχολείο ή και όταν υπάρχουν δεν επαρκούν πάντα για κάθε μαθητή, στοιχείο που επιβεβαιώνει η ανάλυση των στοιχείων της έρευνας, με τους 96 εκπαιδευτικούς μουσικής να αναφέρουν ότι δεν έχουν επαρκή αριθμό οργάνων για όλους τους μαθητές της τάξης. Αλλά και οι εκπαιδευτικοί μουσικής της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σπανιότερα χρησιμοποιούν στο μάθημα της μουσικής τα μουσικά όργανα της τάξης (Orff), καθώς γίνεται σε μία πιο θεωρητική βάση σε σχέση με το Δημοτικό (Katsochi & Aggelidou, 2013· Κατσώχη 2014).

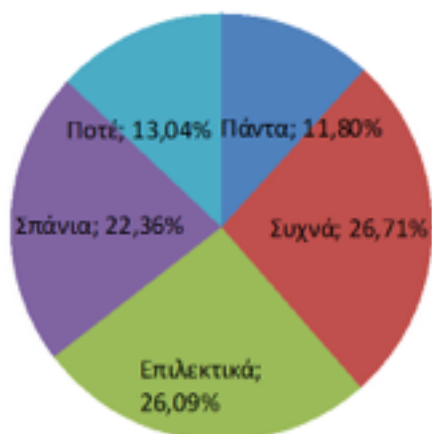
Πίνακας 7: Ποσοστιαία κατανομή κατά συχνότητα χρήσης σχολικών εγχειριδίων

	N	%
Πάντα	27	11,8%
Συχνά	42	26,6%
Επιλεκτικά	77	26,1%
Σπάνια	7	22,4%
Ποτέ	5	13,0%
Σύνολο	158	100,0

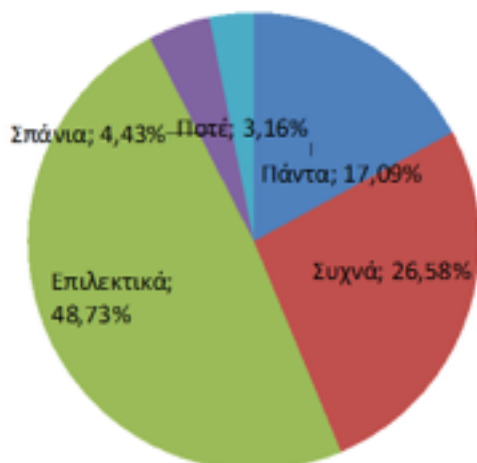
Πίνακας 8: Ποσοστιαία κατανομή κατά συχνότητα διδασκαλίας μουσικού οργάνου

	N	%
Πάντα	19	17,1%
Συχνά	43	26,7%
Επιλεκτικά	42	48,7%
Σπάνια	36	4,4%
Ποτέ	21	3,2%
Σύνολο	161	100,0

Διάγραμμα 7: Ποσοστιαία κατανομή κατά συχνότητα χρήσης σχολικών εγχειριδίων

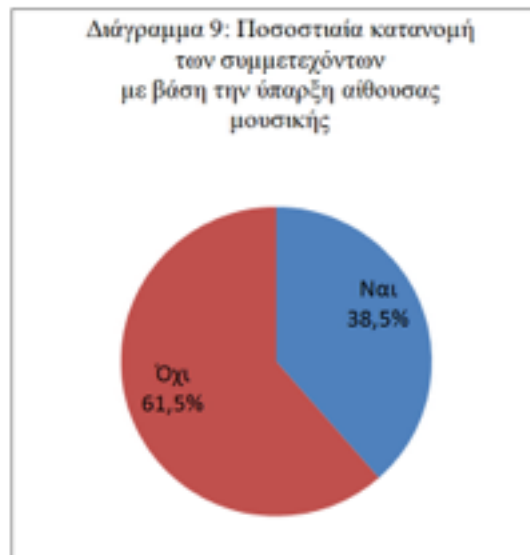
Διάγραμμα 8: Ποσοστιαία κατανομή κατά συχνότητα διδασκαλίας μουσικού οργάνου

Η αίθουσα μουσικής θεωρείται απαραίτητη για την αποτελεσματική διεξαγωγή του μαθήματος, όπως αναφέρουν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί στις δύο βαθμίδες εκπαίδευσης (Katsochi & Aggelidou, 2013). Ωστόσο, σύμφωνα με τα στοιχεία της παρούσας έρευνας η πλειοψηφία των συμμετεχόντων (N=96) αναφέρει ότι στις σχολικές τους μονάδες δεν υπάρχει αίθουσα μουσικής παρότι έχει αναγνωριστεί το μάθημα ως εργαστηριακό και που συνεπώς χρειάζεται κατάλληλο υλικοτεχνικό εξοπλισμό και μικρό αριθμό μαθητών, και που, ωστόσο, δεν έχει εφαρμοστεί (Πίνακας και Διάγραμμα 9). Σε έρευνα της Κοκκίδου (2002) το ποσοστό των μουσικών που δεν έχουν αίθουσα μουσικής στο σχολείο τους άγγιζε το 81,5%, σαφώς υψηλότερο από αυτό που καταδεικνύεται στην παρούσα έρευνα, γεγονός που ίσως αφήνει μια ελπίδα ότι οι εκπαιδευτικοί μουσικής καταφέρνουν σιγά σιγά να αποκτήσουν τον δικό τους χώρο μέσα στο δημόσιο σχολείο.

Πίνακας 9: Ποσοστιαία κατανομή των συμμετεχόντων με βάση την ύπαρξη αίθουσας μουσικής

	N	%
Ναι	62	38,5%
Όχι	99	61,5%
Σύνολο	161	100,0

Οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν σχετικά με τη χρήση τεχνολογίας στο μάθημα της μουσικής (Πίνακας και Διάγραμμα 10). Πιο αναλυτικά, 65 αναφέρουν ότι χρησιμοποιούν πολύ συχνά την τεχνολογία στο μάθημα της μουσικής, 52 επιλεκτικά, 32 σε κάθε μάθημα, ενώ ένα πολύ μικρό ποσοστό (N=11) δεν τη χρησιμοποιεί καθόλου στο μάθημα. Τα στοιχεία μελετών υποδεικνύουν ότι με τη βοήθεια της τεχνολογίας μπορεί να δοθούν κίνητρα στους μαθητές για ενεργή μουσική συμμετοχή (Reimer, 1989· Savage, 2007) και να δημιουργηθούν οι συνθήκες για εφαρμογή νέων εκπαιδευτικών προσεγγίσεων, όπως της σύνθεσης και του αυτοσχεδιασμού, που θα βοηθήσουν στην εκδήλωση θετικότερων συμπεριφορών για το μάθημα της μουσικής, ειδικά στο Γυμνάσιο (Κατσώχη, 2014). Είναι λοιπόν ελπιδοφόρο το γεγονός ότι περίπου το 60% των ερωτηθέντων χρησιμοποιεί συστηματικά ή συχνά νέες τεχνολογίες στο μάθημα της μουσικής.

Πίνακας 10: Ποσοστιαία κατανομή των συμμετεχόντων στη συχνότητα χρήσης νέων τεχνολογιών στο μάθημα της μουσικής

	N	%
Πάντα	32	19,9%
Συχνά	65	40,4%
Επιλεκτικά	52	32,3%
Σπάνια	11	6,8%
Ποτέ	1	0,6%
Σύνολο	161	100,0

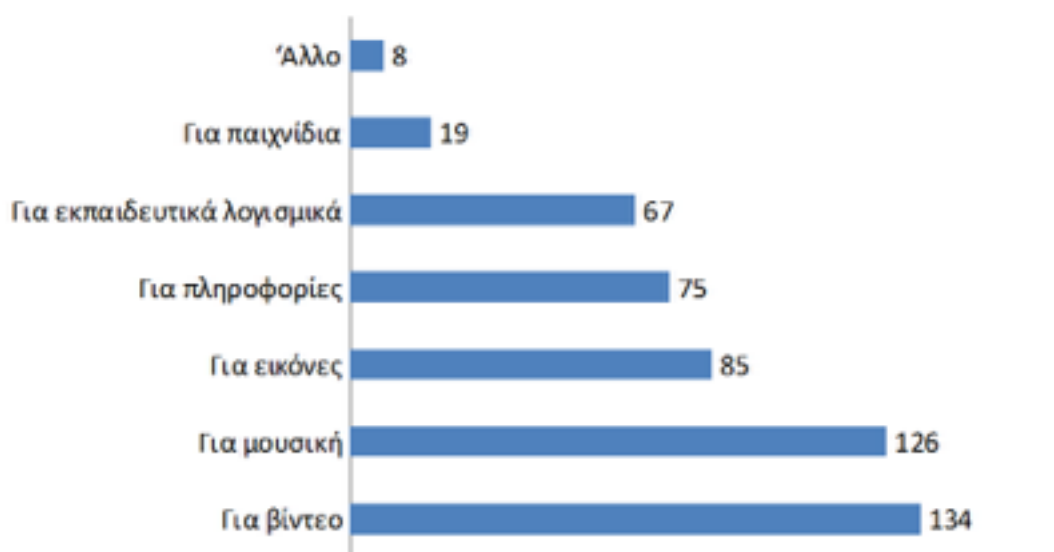

Οι συμμετέχοντες απάντησαν στη συνέχεια σε ερώτημα που αφορά στη χρήση υπολογιστή και τη δυνατότητα που έχουν στις σχολικές τους κοινότητες για σύνδεση με βιντεοπροβολέα στην τάξη. Πιο αναλυτικά, οι 107 εξ αυτών αναφέρουν ότι χρησιμοποιούν και τα δύο μέσα στο μάθημα της μουσικής και οι 55 δήλωσαν ότι δεν έχουν αυτή τη δυνατότητα. Ο ηλεκτρονικός υπολογιστής χρησιμοποιείται συχνότερα από τους για την προβολή βίντεο, για τη μουσική ακρόαση, για προβολή εικόνων, για την πληροφόρηση σε σχετικά με το μάθημα της μουσικής θέματα, για τη χρήση εκπαιδευτικών λογισμικών, αλλά και για μουσικά παιχνίδια (αναλυτικά Πίνακας και Διάγραμμα 11). Ιδιαίτερα σημαντικό θεωρείται το γεγονός ότι η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών μουσικής (N=113) που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα έχει τη δυνατότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο στις αίθουσες διδασκαλίας του μαθήματος της μουσικής, ενώ μόνον το 30% των συμμετεχόντων δεν έχει αυτή τη δυνατότητα που αναμφισβήτητα δεν διευκολύνει τη αποτελεσματική και ολοκληρωμένη διεξαγωγή του μαθήματος (Katsochi & Aggelidou, 2013).

Πίνακας 11: Κατανομή των λόγων για τους οποίους γίνεται χρήση του υπολογιστή

	N	%
Για μουσική	126	77,8%
Για βίντεο	134	82,7%
Για εικόνες	85	52,5%
Για πληροφορίες	75	46,3%
Για εκπαιδευτικά λογισμικά	67	41,4%
Για παιχνίδια	19	11,7%
Άλλο	8	4,9%

Διάγραμμα 11: Κατανομή των λόγων για τους οποίους γίνεται χρήση του υπολογιστή

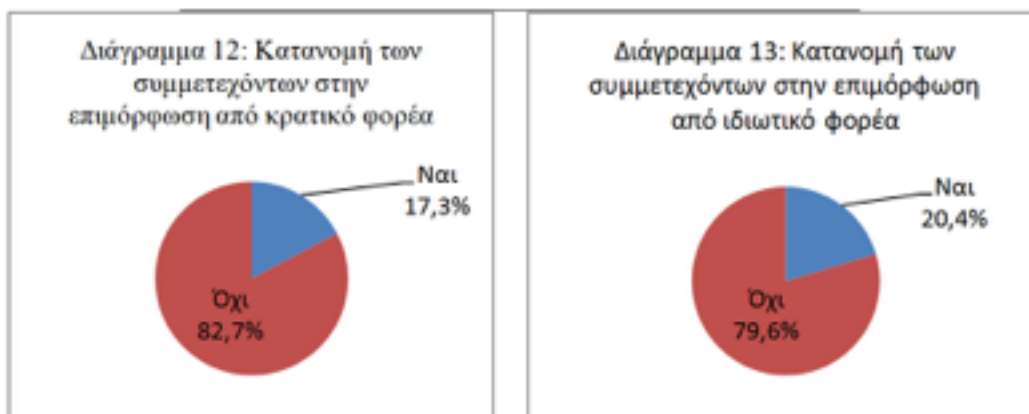
Όπως αναφέρεται στην πρότασή του το Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (2009) η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών θεωρείται ως η βασική προϋπόθεση υποστήριξης, ανατροφοδότησης και βελτίωσης του εκπαιδευτικού έργου και, κατά συνέπεια, του εκσυγχρονισμού του εκπαιδευτικού συστήματος. Με την επιμόρφωση ο εκπαιδευτικός εξελίσσεται επαγγελματικά μέσα από την απόκτηση γνώσεων, την ανάπτυξη των δεξιοτήτων του και της ικανότητας που αναπτύσσει για αναστοχασμό των διδακτικών πρακτικών που εφαρμόζει στην τάξη (Π.Ι., 2009). Ωστόσο, οι εκπαιδευτικοί μουσικής στη χώρα μας δεν φαίνεται να έχουν ιδιαίτερες ευκαιρίες για εξέλιξη των μουσικών τους δεξιοτήτων και γνώσεων ειδικά στη χρήση νέων τεχνολογιών για το μάθημα (Katsochi & Aggelidou, 2013). Οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί μουσικής στην πλειοψηφία τους (N=134) αναφέρουν ότι δεν είχαν τη δυνατότητα επιμόρφωσης στη χρήση νέων τεχνολογιών για το μάθημα της μουσικής από κρατικό φορέα τα τελευταία χρόνια (Πίνακας και Διάγραμμα 12), αλλά και το μεγαλύτερο ποσοστό (72,4%) όσων δηλώνουν ότι επιμορφώθηκαν από κρατικό φορέα, δηλώνουν ότι αυτό έγινε πριν το 2010. Παλαιότερη έρευνα της Κοκκίδου (2002: 167) αναδεικνύει το ίδιο κενό στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών μουσικής από κρατικό φορέα. Επιπρόσθετα, αυτό που προβληματίζει ιδιαίτερα, είναι ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών (N=125) δεν επέδειξαν και ενδιαφέρον για επιμόρφωση σε θέματα νέων τεχνολογιών για το μάθημα (Πίνακας και Διάγραμμα 13).

Πίνακας 12: Ποσοστιαία κατανομή των συμμετεχόντων στην επιμόρφωση από κρατικό φορέα

	N	%
Ναι	28	17,3
Όχι	134	82,7
Σύνολο	162	100,00

Πίνακας 13: Ποσοστιαία κατανομή των συμμετεχόντων στην επιμόρφωση από ιδιωτικό φορέα

	N	%
Ναι	32	20,4
Όχι	125	76,9
Σύνολο	162	100,00

Ενώ η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων χρησιμοποιεί, έστω και επιλεκτικά, ηλεκτρονικό υπολογιστή μέσα στη τάξη, σχεδόν οι μισοί (51%) δήλωσαν ότι δεν γνωρίζουν κάποιο ψηφιακό αποθετήριο. Ελπιδοφόρο είναι όμως το γεγονός ότι σχεδόν όσοι τα γνωρίζουν, τα χρησιμοποιούν στο μάθημά τους. Η «Ευτέρπη» το ψηφιακό αποθετήριο που δημιούργησαν η Ελληνική Ένωση για τη Μουσική Εκπαίδευση και η Μεγάλη Μουσική Βιβλιοθήκη «Λίλιαν Βουδούρη» αναφέρθηκε ως το αποθετήριο που χρησιμοποιούν συχνότερα οι εκπαιδευτικοί μουσικής. Άλλα αποθετήρια με συχνές αναφορές είναι αυτό του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης, το Ψηφιακό Σχολικό Βιβλίο, το πρόγραμμα Μελίνα, τα Φωτόδεντρα, η Ιστοσελίδα του Υπουργείου Παιδείας της Κύπρου, η ψηφιακή συλλογή της ΕΡΤ κ.ά.

Όπως αναφέρει η Χρυσοστόμου (2015: 75), η χρήση της τεχνολογίας στόχο έχει τη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης, την απομάκρυνση από τη δασκαλοκεντρική μορφή και γνωσιοκεντρική διδασκαλία. Η «Ευτέρπη» φαίνεται να καλύπτει σε μεγάλο βαθμό τις ανάγκες των εκπαιδευτικών μουσικής. Όπως προκύπτει από τις απαντήσεις που δόθηκαν, οι ιδέες διδασκαλίας, το ακουστικό υλικό και οι παρτιτούρες είναι τα στοιχεία τα οποία χρειάζονται περισσότερο οι εκπαιδευτικοί προκειμένου να εμπλουτίσουν το μάθημά τους και να χρησιμοποιήσουν σωστά και επαρκώς τις νέες τεχνολογίες. Το ψηφιακό αποθετήριο «Ευτέρπη» που επιχειρεί να ενδυναμώσει τον εκπαιδευτικό στο έργο του προσφέρει όλα τα παραπάνω καθώς επίσης και νέο ρεπερτόριο με διαθεματικές συνδέσεις και προτεινόμενους κοινωνικο-συναισθηματικούς και παιδαγωγικούς στόχους (Διονυσίου, 2015: 9).

Στην τελευταία ερώτηση ανοιχτού τύπου, οι συμμετέχοντες στην έρευνα κλήθηκαν να απαντήσουν στο τι χρειάζεται να υπάρχει στο σχολείο τους για την αποτελεσματικότερη διδασκαλία του μαθήματός τους. Ο ξεχωριστός ειδικά εξοπλισμένος χώρος για τη διδασκαλία του μαθήματος ήταν η απάντηση που δόθηκε από την συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων. Στον απαραίτητο εξοπλισμό περιλαμβάνεται ο ηλεκτρονικός υπολογιστής και ο βιντεοπροβολέας, ο διαδραστικός πίνακας, η σύνδεση στο internet, ένα ηχοσύστημα, εγκαταστημένο λογισμικό πρόγραμμα δημιουργίας παρτιτούρας (π.χ. Finale ή musescore), ενισχυμένα ηχεία, ένα καλής ποιότητας αρμόνιο ή ηλεκτρικό πιάνο, μεταλλόφωνα, διαθέσιμος χώρος καλυμμένος με μοκέτα (όπου οι μαθητές θα είναι χωρίς παπούτσια), κρουστά όργανα κ.ά. Από τις απαντήσεις προκύπτει και η ανάγκη για περισσότερες ώρες διδασκαλίας, για διάθεση επιπλέον διδακτικών ωρών για δημιουργία χορωδίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και επιπλέον ώρες και στις δυο βαθμίδες για δημιουργία σχολικής ορχήστρας.

Συμπεράσματα

Η παρούσα έρευνα είχε ως βασικό σκοπό να διερευνήσει τα προβλήματα και τις διδακτικές πρακτικές που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί μουσικής Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης στη διδασκαλία τους στην σχολική τάξη, με έμφαση στις νέες τεχνολογίες. Αυτό που προκύπτει από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων είναι πως η οικονομική-εκπαιδευτική πολιτική που εφαρμόζεται στη χώρα φαίνεται ότι επηρεάζει το μάθημα μουσικής περισσότερο από ότι οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί. Η πλειονότητα των αναπληρωτών/ωρομισθίων εκπαιδευτικών που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο εργάζονται χωρίς τη δυνατότητα μακρόπνοου σχεδιασμού του διδακτικού τους έργου. Επιπλέον, ενώ πρόκειται για νέους, ως επί το πλείστον, εκπαιδευτικούς, επαρκώς καταρτισμένους και ενώ είναι σε ισχύ ένα ανοιχτό πρόγραμμα σπουδών που τους επιτρέπει να αξιοποιήσουν τη δημιουργικότητα και τις γνώσεις τους, ο υλικοτεχνικός εξοπλισμός στα σχολεία είναι ανεπαρκής. Η εργαστηριακή φύση του μαθήματος καταστρατηγείται καθημερινά σε σχολικές αίθουσες που δεν είναι ούτε σχεδιασμένες, ούτε οργανωμένες ώστε να φιλοξενήσουν το μάθημα μουσικής.

Το Νέο Σχολείο, για το οποίο γίνεται πολύς λόγος τα τελευταία χρόνια, είναι το σχολείο που κάνει χρήση των Νέων Τεχνολογιών, αλλά η παρούσα έρευνα αποδεικνύει πως για ακόμη μια φορά οι εκπαιδευτικοί δεν υποστηρίζονται από τον κρατικό μηχανισμό ο οποίος δεν τους προσφέρει ούτε τα μέσα αλλά ούτε και την ουσιαστική και αναγκαία επιμόρφωση που χρειάζονται για να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις αυξημένες και μεταβαλλόμενες ανάγκες των μαθητών τους. Στην παρούσα έρευνα φαίνεται πως οι εκπαιδευτικοί ήδη χρησιμοποιούν τον ηλεκτρονικό υπολογιστή και όπου είναι δυνατόν έχουν εντάξει το βίντεο και άλλες πληροφορίες προσφέρει, κατά τη διδασκαλία τους. Η πολυμεσικότητα που προσφέρει ο ηλεκτρονικός υπολογιστής στην τάξη βελτιώνει και ολοκληρώνει την μουσική εμπειρία των μαθητών συμβάλλοντας στην μουσική τους αντίληψη. Ενώ λοιπόν, κάθε χρόνο προσφέρονται επιμορφώσεις στη διδασκαλία μέσω νέων τεχνολογιών για τους εκπαιδευτικούς του βασικού κορμού, όπως φιλόλογοι, μαθηματικοί, δάσκαλοι κ.ά., δεν συμβαίνει το ίδιο με τους εκπαιδευτικούς ειδικοτήτων και δη τους μουσικούς, οι οποίοι δεν είχαν την δυνατότητα να επιμορφωθούν από το Υπουργείο Παιδείας παρά μόνον το 2004. Το συγκεκριμένο στοιχείο δείχνει την έλλειψη ολοκληρωμένου σχεδιασμού από την πλευρά του αρμόδιου Υπουργείου για την αναβάθμιση της δημόσιας μουσικής εκπαίδευσης και μία χρόνια απουσία συγκροτημένης πολιτικής για την επαγγελματική εξέλιξη του εκπαιδευτικού μουσικής στην Ελλάδα.

Οι εκπαιδευτικοί μουσικής χρειάζονται συγκεκριμένο υλικοτεχνικό εξοπλισμό ώστε να μπορέσουν να ξεδιπλώσουν τα ταλέντα και τις γνώσεις τους, χρειάζονται επιμορφώσεις που να έχουν διάρκεια και στόχο για να καταφέρουν να είναι αποτελεσματικοί στον σκοπό της διδασκαλίας τους.

Βιβλιογραφία

- Javeau, C. (2000). *Η έρευνα με ερωτηματολόγιο*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Katsochi, Ch., & Aggelidou, S. (2013). Teaching music in economic crisis: A true challenge. Στο *Πρακτικά 1^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου «για να ζαναφανταστούμε το σχολείο»*, Θεσσαλονίκη 28 & 29 Ιουνίου 2013.

- Oppenheim, A. (1992). *Questionnaire Design, Interviewing and Attitude Measurement*, London: Pinter.
- Reimer, B. (1989). Music Education as Aesthetic Education: Toward the Future. *Music Educators Journal*, 75(7), 26-32.
- Savage, J. (2007). Reconstructing music education through ICT. *Research in Education*, 78(1), 65-77.
- Διονυσίου, Ζ. (2015). Το τραγούδι στο σχολείο μέσα από το ψηφιακό αποθετήριο Ευτέρπη. *Μουσικοπαιδαγωγικά*, 15, 9-26.
- Κατσώχη, Χ. (2014). *Η αλληλεπίδραση μεταξύ πεποιθήσεων, φύλου και κοινωνικοπολιτισμικού πλαισίου στην εκδήλωση και αξιολόγηση της μουσικής συμπεριφοράς κατά το μάθημα της μουσικής*. Διδακτορική Διατριβή, Τμήμα Μουσικών Σπουδών, Α.Π.Θ.
- Κοκκίδου, Μ. (2002). *Το μάθημα της Μουσικής στο ελληνικό δημοτικό σχολείο (1969-2002) και εμπειρική καταγραφή της σημερινής πραγματικότητας*. Μεταπτυχιακή εργασία, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Φλώρινα.
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2009). Διατμηματική Επιτροπή για τη μορφωτική αυτοτέλεια του Λυκείου και τον διάλογο για την παιδεία http://www.pischools.gr/download/programs/erevnes/ax_oiot_xar_prot_def_t_ekr/oiot_ekr_erevn/s_357_390.pdf.
- Χρυσοστόμου, Σ. (2015). Η αξιοποίηση της ψηφιακής τεχνολογίας στο μάθημα της μουσικής. *Μουσικοπαιδαγωγικά*, 15, 75-82.

Παράρτημα

Ερωτηματολόγιο για εκπαιδευτικούς ΠΕ 16.

Το ερωτηματολόγιο αυτό απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς μουσικής πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και είναι μέρος μιας έρευνας που διεξάγω στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών «Σημειωτική και Επικοινωνία» του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Επιθυμώ να διερευνήσω κάποιες από τις διδακτικές ρουτίνες των εκπαιδευτικών μουσικής στη σχολική τάξη. Σας παρακαλώ να το συμπληρώσετε με ειλικρίνεια και σας διαβεβαιώνω πως το περιεχόμενο των απαντήσεών σας δεν θα χρησιμοποιηθεί πέραν της έρευνας. Εάν επιθυμείτε, μπορείτε να σημειώσετε τη διεύθυνση του ηλεκτρονικού σας ταχυδρομείου ώστε να σας ενημερώσω για τα αποτελέσματα της μελέτης.

Σας ευχαριστώ πολύ

Σοφία Αγγελίδου

Εκπαιδευτικός ΠΕ 16 (saggelidou@gmail.com)

Φύλο:

- Άνδρας
- Γυναίκα

Ηλικία:

- 25-35
- 36-45
- 46-55
- 56 και άνω

Πόσα χρόνια υπηρεσίας έχετε στη σχολική μουσική εκπαίδευση;

- 1-5
- 6-10
- 11-15
- 16-20
- 21-25
- 26-30

Ποια είναι η σχέση εργασίας σας ως εκπαιδευτικός μουσικής;

- Ωρομίσθιος/Αναπληρωτής
- Μόνιμα διορισμένος
- Ιδιωτικός υπάλληλος
- Άλλο

Σε ποιά βαθμίδα εκπαίδευσης διδάξατε την προηγούμενη σχολική χρονιά;

- Πρωτοβάθμια
- Δευτεροβάθμια

Ποια είναι το μορφωτικό σας επίπεδο;

(μπορείτε να δηλώσετε παραπάνω από μια απάντηση)

- Απόφοιτος Λυκείου
- Απόφοιτος Μουσικού ΑΕΙ
- Απόφοιτος άλλου ΑΕΙ
- Κάτοχος Μεταπτυχιακού διπλώματος
- Κάτοχος Διδακτορικού διπλώματος
- Φοιτητής μεταπτυχιακού
- Υποψήφιος Διδάκτωρ
- Πτυχιούχος Ωδείου

Πόσο συχνά χρησιμοποιείτε τα σχολικά εγχειρίδια στο μάθημά σας;

- Πάντα, σε κάθε μάθημα
- Πολύ συχνά, σε δεκαπενθήμερη βάση
- Επιλεκτικά
- Σπάνια
- Ποτέ

Πόσο συχνά διδάσκετε κάποιο ατομικό μουσικό όργανο στο μάθημά σας

(φλογέρα, μεταλλόφωνο, κ.ά.);

- Πάντα, σε κάθε μάθημα
- Πολύ συχνά, σε δεκαπενθήμερη βάση
- Επιλεκτικά
- Σπάνια
- Ποτέ

Στο σχολείο που υπηρετείτε υπάρχει αίθουσα μουσικής;

- Ναι
- Όχι

Στο σχολείο που υπηρετείτε υπάρχουν μουσικά όργανα, όπως όργανα Orff, επαρκή για όλους τους μαθητές μιας σχολικής τάξης;

- Ναι
- Όχι

Πόσο συχνά χρησιμοποιείτε νέες τεχνολογίες κατά τη διδασκαλία σας;

- Πάντα, σε κάθε μάθημα
- Πολύ συχνά, σε δεκαπενθήμερη βάση
- Επιλεκτικά
- Σπάνια
- Ποτέ

Αν χρησιμοποιείτε ηλεκτρονικό υπολογιστή στη διδασκαλία σας, είναι συνδεδεμένος με βιντεοπροβολέα;

- Ναι
 Όχι

Για ποιο λόγο χρησιμοποιείτε συχνότερα τον ηλεκτρονικό υπολογιστή μέσα στην αίθουσα διδασκαλίας;

(μπορείτε να δηλώσετε παραπάνω από μια απάντηση)

- Για μουσική
 Για βίντεο
 Για εικόνες
 Για πληροφορίες
 Για εκπαιδευτικά λογισμικά
 Για παιχνίδια
 Άλλο

Στις αίθουσες που διδάσκετε υπάρχει δυνατότητα για σύνδεση στο διαδίκτυο;

- Ναι
 Όχι

Επιμορφωθήκατε από κρατικό φορέα, χωρίς δική σας οικονομική επιβάρυνση, για τη χρήση νέων τεχνολογιών για το μάθημα της μουσικής;

- Ναι
 Όχι

Αν ναι, διευκρινίστε πότε.

Επιμορφωθήκατε από ιδιωτικό φορέα, με δική σας οικονομική επιβάρυνση, για τη χρήση νέων τεχνολογιών για το μάθημα της μουσικής;

- Ναι
 Όχι

Αν ναι, διευκρινίστε πότε.

Γνωρίζετε ψηφιακά αποθετήρια;

- Ναι
 Όχι

Αν ναι, ποια γνωρίζετε;

Χρησιμοποιείτε ψηφιακά αποθετήρια για να εμπλουτίσετε το μάθημά σας;

- Ναι
- Όχι

Τι θεωρείτε ότι πρέπει να περιέχει ένα ψηφιακό αποθετήριο για εκπαιδευτικούς μουσικής, ώστε να είναι χρήσιμο;

Επιλέξτε δύο από αυτά που θεωρείτε σπουδαιότερα

- Παρτιτούρες
- Ακουστικό υλικό
- Πληροφορίες για το μουσικό έργο
- Ψυχοπαιδαγωγικούς στόχους
- Μουσικούς στόχους
- Ιδέες διδασκαλίας
- Διαθεματικές έννοιες

Τι άλλο θεωρείτε ότι θα ήταν χρήσιμο να περιέχει ένα ψηφιακό αποθετήριο;

Γνωρίζετε το ψηφιακό αποθετήριο «Ευτέρπη»; (<http://euterpe.mmb.org.gr/euterpe/>)

- Ναι
- Όχι

Αν ναι, πώς το πληροφορηθήκατε;

- Από συναδέλφους
- Από τη/τον Σχολική/ό Σύμβουλο Μουσικής
- Από ενημερωτικό υλικό που στάλθηκε στο σχολείο
- Από το διαδίκτυο
- Από συνέδρια, ημερίδες κ.ά.
- Άλλο

Τι θεωρείτε ότι χρειάζεται να υπάρχει στο σχολείο σας, για την αποτελεσματικότερη διδασκαλία του μαθήματός σας;

Σας ευχαριστώ πολύ